

Espais de trobada

No vull, perquè no podria, fer una exposició de les nombroses aportacions de Carles Miralles, com a hel·lenista, poeta, estudiós de la literatura catalana o membre actiu de l'Institut, que els meus companys fan amb més solvència. Faig una evocació *ad hominem*, i *ad homines*, en la mesura que recupera amics que van tenir un paper en una etapa inicial de la vida intel·lectual del Carles Miralles, encara que es tracti d'una dedicació marginal en el conjunt de la seva evolució. I la nostra relació es renova en una etapa de plena maduresa del nostre homenatjat, en el tracte que hem tingut a l'Institut d'Estudis Catalans. Vull centrar-me, doncs, en dos espais de trobada comuna: la universitat, d'on arrenca la coneixença i la col·laboració, i l'Institut d'Estudis Catalans, on hem reprès una amistat conreada només esporàdicament en els anys entre un espai i l'altre, però que, en tornar a coincidir tots dos, ha enllaçat amb les arrels de trenta anys enrere. Com a conseqüència d'aquests dos pols, hem compartit altres moments de companyonia. Per això no puc parlar només d'ell, perquè una característica del Carles era la seva capacitat de relacionar-se amb diversos ambients i persones, algunes de les quals han esdevingut amics seus de tota la vida.

Aquest homenatge d'avui em dona, senzillament, l'ocasió de recordar el meu contacte personal amb Carles Miralles. Una visió potser massa particularista i, per tant, contrastable amb d'altres, però que voldria que afegís una nota de calidesa al personatge, en els inicis de la nostra joventut universitària, que va crear una relació que explica que, ja a l'IEC, el nostre tracte tingués mútuament el plus d'un afecte antic, retrobat. I el record d'altres companys d'aquella època. I potser certs detalls d'aquelles mateixes circumstàncies.

—*Universitat: teatre*. El Carles feia dos cursos menys que jo. Però, a més dels companys de la meva promoció, vaig establir contacte amb estudiants d'altres cursos per una afició comuna, una afició que tenia també el Carles en aquell

temps, com jo mateix: el teatre. Se'n feia a molts col·legis majors i a la universitat, majoritàriament vehiculat pel TEU (Teatro Español Universitario). Jo vaig ser director del de Filosofia i Lletres. Aptituds especials? Només els pastorets a Reus i alguna incursió d'aficionats, que em va fer apuntar a les activitats teatrals de la universitat. Em va proposar per al càrrec el Manolo Vázquez Montalbán, del consell estudiantil de la Facultat, suposo que perquè un passerell de Reus com jo —res de consciència política ni d'èpica personal— no despertaria sospites i podrien afrontar un teatre més compromès, al costat d'obres més previsibles.

El Carles es va apuntar a la *troupe* i el teatre va propiciar una amistat tan o més intensa que la que hi havia entre companys del mateix curs. Ja ho té això, el teatre. Crea una solidaritat especial que es recorda amb afecte permanent. Si parlo dels noms que intervenien en aquelles funcions i lectures és perquè en reconeixereu més d'un, format en aquells anys universitaris.

Només guardo testimoni, i em sap greu, d'algunes representacions d'aquells anys. El 1962 vam fer unes sessions eclèctiques de tres peces en un acte, de distintes èpoques. *Las aceitunas*, de Lope de Rueda, *El casamiento desigual*, de Ramón de la Cruz, i *Caín o una gloria científica*, de Pedro Salinas. Hi van participar, entre d'altres, Carles Miralles, Francesc Parcerisas i Jaume Sobrequés.

El 1963 ens atrevíem amb una obra compromesa: *Los pequeños burgueses*, de Maksim Gorki, que vam assajar amb Juan Valero, Marina Subirats, Jaume Sobrequés i Francesc Espinet. No la vam poder fer perquè ens va fallar la peça essencial: l'Espinet era buscat per la policia per «activitats subversives» i estava amagat en les dates previstes per a la representació.

No sé si el Carles va participar en la lectura d'*Homes i no*, de Manuel de Pedrolo, l'única lectura escenificada que em vaig permetre de dirigir en català, absolutament marginal a la universitat. Al capdavant, Romàniques accentuava l'estudi de llengua i literatura castellanés, i només recordo que el doctor Badia afegia algunes regles esporàdiques de gramàtica elemental en les seves classes de filologia romànica —plurals en *-es*, regles d'accentuació...— a uns estudiants sense cap coneixement escolar previ.

El punt culminant de la nostra trajectòria teatral universitària va ser, si no recordo malament, als Lluïsos de Gràcia el 1963, encara amb el record del quart centenari del naixement de Lope de Vega, que es va commemorar el curs 1962-1963. Vam muntar *El caballero de Olmedo* i en vam demanar la direcció a l'Adrià Gual Dalmau. En va fer la presentació el doctor José Manuel Bleuca, que, amb Antoni Comas, ens va assessorar literàriament. Tot un luxe, que demostra, però, la bona relació que s'establí amb alguns professors, que no es limitaven a l'activitat estrictament oficial.

L'obra tenia el repartiment següent: Don Rodrigo: Carles Miralles; Don Fernando: Ignasi Blanes; Don Pedro: Josep M. Benet i Jornet; el Rey: Antoni Moragas;

el Condestable: Francesc Balcells; Tello: Joan L. Marfany; Mendo: Jaume Rofes; Laín: Josep Miquel Sobré; Labrador: Fèlix Pérez; Sombra: Carles Quingles; Doña Inés: M. Dolors Albiach; Doña Leonor: Irene Castells; Fabia: M. Àngels Ibáñez; Ana: M. Teresa Juan-Arbó, i jo vaig fer el paper de Don Alonso. Dels decorats i la regidoria se n'encarregava el Francesc Parcerisas, l'ajudant de direcció era el Joan L. Marfany, i la figurinista, M. Mercè Escalas. Com veieu, tot un esdeveniment. Com que Don Rodrigo, com sabeu, mata Don Alonso, el Carles em va posar la següent dedicatòria al programa: «De tu antagonista, con perdón para mi “despite”». Te he matado sin querer». La comunicació escrita es feia encara en castellà entre nosaltres.

En acabar la carrera vam perdre el contacte. Jo a Reus, i a Anglaterra a finals dels seixanta, ell a Barcelona, amb càrrecs a la universitat. Allí ens vam saludar en alguna ocasió, però molt de passada, quan jo anava a veure el meu director de tesi, Ramon Cerdà. Després d'anys de no veure'ns amb el Carles, vam coincidir per casualitat el setembre de 1981 en un lloc ben apropiat per a trobar-me amb ell: les ruïnes d'Empúries. Sortint del Museu d'Arqueologia de Catalunya ens vam aturar, ell amb la Carmina i jo amb la meua dona. La cordialitat perdura, per temps que passi, quan es recupera la que ja existia.

—*Institut d'Estudis Catalans*. La resta de contactes ja estan relacionats amb l'IEC. Vam entrar tots dos a la Secció Filològica, com a membres numeraris, el 21 de maig de 1991, molt ben acompanyats per Jordi Sarsanedas, M. Àngels Anglada i Josep Vallverdú. No cal que us digui com m'impresiona que només quedem en Josep Vallverdú i jo d'aquella promoció. I la memòria dels altres membres, els que hi vaig trobar i els que ens han deixat, és viva i m'acompanya molt sovint. Tots en sabeu els noms. De cadascun vaig admirar la diversa personalitat humana i científica.

També vull esmentar la Montserrat Jufresa, amiga i companya del Carles al seu departament, ara relacionada amb la Secció com a representant de la Societat d'Estudis Clàssics. Ella ha estat un nucli d'unió d'amics d'ella i del seu marit i de companys d'universitat —Jaume Pòrtulas, Jordi Malé, Josep M. Jaumà, etc.—, en calçotades memorables al seu mas de la Selva, entre els quals no faltava el Carles Miralles. No és que fos un entusiasta dels calçots, el Carles, però sí de tot allò que els acompanyava i de les saboroses sobretaules entre amics.

Alguna trobada a Riudecanyes, una visita a Vilacolum, les sortides de la Secció Filològica especialment, han reforçat els lligams amb el Carles i entre les parelles respectives. Si les dones s'hi troben bé, el tracte de grup llisca plàcidament i agradable.

El doctor Joaquim Molas em va proposar d'afegir-me a la Comissió Tècnica de la Fundació Mercè Rodoreda de l'IEC. Em va dir que jo podria inventariar les traduccions a d'altres llengües —més de trenta— que l'obra rodorediana ha propici-

at i estudiar-ne les de llengües que jo conegués. Precisament per a *Som per mirar II. Estudis de literatura i crítica oferts a Carles Miralles*, vaig estudiar les traduccions a l'anglès de *La plaça del Diamant*.

En morir Joan Triadú, va entrar a la Comissió el Carles, coneixedor de la casa i una peça que seria clau per a la Fundació, com a filòleg solvent. Aquest, el de la Fundació Mercè Rodoreda, ha estat un altre espai en el qual hem col·laborat amb plena entesa, valorant els candidats als premis, tutelant els treballs que demanaven una ajuda, segons el tema que ens fos més familiar a cadascú, i amb l'ajuda administrativa de la senyora Marta Viñuales. N'han sortit una bona quantitat de contribucions i de publicacions interessants.

—*Comissió Lexicogràfica*: els coneixements de grec i cultura clàssica de Carles Miralles, que ha glossat Montserrat Jufresa, van ser importants per a la Comissió Lexicogràfica que ell dirigia. I no solament per al diccionari, sinó que els orígens, evolució, registres i acceptació o no de mots i accepcions suggerien tot de comentaris sobre altres temes igualment enriquidors: els mites clàssics, els escriptors catalans, la poesia sobretot, com saben prou els membres de la Comissió. Destaco la complicitat que s'establia sovint entre nosaltres dos, aquella complicitat d'anys de coneixença que ens feia captar els dobles sentits, entendre'ns amb *private jokes*, i que li permetia prendre'm el número i a mi advertir-lo amicalment quan em semblava que s'embranchava massa.

* * *

A un dels seus llibres, *Mans lentes d'aigua*, escrit ja fa anys, arran d'un problema de salut, hi trobo uns versos que vull recordar:

Com t'ajuda a anar morint, la poesia,
ara que et sembla que la malaltia
potser no et matarà —no em matarà,
dius tu, aquesta almenys, ara com ara.

La poesia pot ajudar a anar morint i a anar vivint per sempre. Per mitjà de la seva erudició, del seu tracte, del seu amor discretament intens per la família; la seva i la família dels que en som deutors.

JOAQUIM MALLAFRÈ
Secció Filològica